

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« _____ » 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПРИКЛАДНІ ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ:
СУЧАСНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ**

для студентів

спеціальності	052 «Політологія»
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітня програма	052.00.01 Політологія

Київ – 2021

Розробники:

Пояркова Тетяна Костянтинівна, доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри політології Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Пояркова Тетяна Костянтинівна, доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри політології Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри політології Історико-філософського факультету

Протокол від 15.09.2021 року № 1
Завідувач кафедри Пояркова Т.К.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 052.00.01 Політологія

17.09.2021 р.
Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
Пояркова Т.К.

Робочу програму перевірено
18.09.2021 р.
Заступник декана В.М. Завадський Завадський В. М.

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни «Прикладні політичні студії: Сучасний парламентаризм»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2 / 60	
Курс	3	-
Семестр	6	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	-
Аудиторні	28	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	-
Форма семестрового контролю	Залік	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Сучасний парламентаризм» є вивчення теоретичних основ становлення та значення парламентаризму як політичного явища і демократичного інституту, досвіду функціонування інститутів законодавчої влади у світі, ознайомлення з різними моделями парламентів, огляд процесу становлення українського парламентаризму, аналіз структури, конституційних повноважень та порядку роботи законодавчої влади в Україні.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

ЗК-02	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. Володіння базовими загальними знаннями в сфері політичної науки, основними політологічними поняттями, знання закономірностей та тенденцій функціонування політичних систем, різних форм держав.
ФК-02	Базові знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології: <ul style="list-style-type: none">– фундаментальні знання з політичної теорії до розв'язання кількісних та якісних задач з аналізу політики та поточного політичного аналізу;– ключові принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн і регіонів;– базові особливості реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту функціонування та взаємодії.
ФК-03	Вільне володіння базовим категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки: <ul style="list-style-type: none">– теоретико-методологічна та категоріальна обізнаність загальнонаукових та спеціальних методів та дослідницьких підходів, розуміння етико-практичної значущості політичного знання;– ключові політологічні поняття, теорії і методи аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту;
ФК-04	Здатність використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН-01-з	Розуміння предметної області та базової специфіки професійної діяльності: <ul style="list-style-type: none">– знання класичних і сучасних теорій політики;– знання основних принципів і підходів до аналізу структури політичних систем, класифікації політичних режимів, природи і сутності політичної та державної влади;– знання теорій походження та моделей держави;– знання структури і функцій системи державного управління.
ПРН-03-з	Базові знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології.
ПРН-01-у	Застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез у сфері державної/публічної/практичної політики.

ПРН-02-у	Вільно володіти базовим професійним категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.
ПРН-03-у	Застосовувати ключові політологічні поняття, теорії та методи до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
ПРН-04-у	Використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.
ПРН-03-с	Спілкуватися та презентувати свої ідеї широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.
ПРН-04-с	Здатність до ефективного передачі інформації, ідей, аргументів, користуючись відповідним стилем та мовою, в т. ч. ділове листування, зрозумілою як фахівцям, так і нефахівцям.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I.							
Сучасний парламентаризм як провідний інститут демократії							
Тема 1. Історичні джерела та теоретичні засади сучасного парламентаризму.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 2. Парламентаризм як політичний інститут: світовий досвід функціонування	8	2	2	-	-	-	4
Тема 3. Внутрішня організація парламентів.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 4. Функції парламенту. Законотворчий процес.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом за модуль	32	8	8				14
Змістовий модуль II.							
Інститут парламентаризму в Україні							
Тема 5. Становлення парламентаризму в Україні.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 6. Конституційно-правовий статус, структура і робота Верховної Ради.	8	2		2	-	-	4
Тема 7. Компетенції, повноваження та функції Верховної Ради. Законотворчий процес в Україні.	10	2		2	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом за модуль	28	6	2	4	-	-	14
Разом за курс	60	14	10	4	-	-	28

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Сучасний парламентаризм як провідний інститут демократії

Тема 1. Історичні джерела та теоретичні засади сучасного парламентаризму. (2 години)

Парламентаризм як політичний феномен. Пряма і представницька демократія. Народовладдя як основоположний принцип парламентаризму. Історія становлення світового парламентаризму. Парламентські інститути в античному світі. Парламентаризм у Давньому Римі. Станово-представницькі інституції Середньовіччя та Нового часу. Представницькі установи Давньої Русі. Фактори розвитку парламентаризму.

Британські концепції парламентаризму: Дж. Локк «Два трактати про державне правління», Е. Берк та концепція парламентського представництва, І. Бентам і концепція утилітаризму, Дж. Міль та есе «Представницьке правління», Г. Спенсер, Т.Г. Грін. Американські концепції парламентаризму: Дж. Медісон, Т. Джефферсон, Л. Гамільтон. Ідеї бікамералізму. Ідеї парламентаризму в німецькій філософії: І. Кант і принцип народного суверенітету, Г. Гегель і «Філософія права». Основні ідеї парламентаризму в українській політичній думці (П. Орлик, М. Драгоманов, М. Кістяківський, М. Туган-Барановський, М. Грушевський, М. Днестрянський та ін.).

Основні поняття теми:

парламентаризм, народовладдя, пряма демократія. Представницька демократія, парламентське представництво.

Тема 2. Парламентаризм як політичний інститут: світовий досвід функціонування (2 години)

Структура сучасних парламентів. Однопалатні парламенти. Бікамералізм. Структура двопалатних парламентів. Специфіка бікамералізму в унітарних державах: парламент як орган регіонального (територіального) представництва, парламент як орган представництва інтересів місцевого управління та самоврядування. Проблема рівності палат у законодавчій сфері в двопалатних парламентах.

Порядок формування парламентів. Типи парламентських виборів. Прямі вибори. Непрямі або багатоступінчасті вибори. «Реальне представництво». Призначення до однопалатного парламенту. Принцип призначення при формуванні верхніх палат парламентів. Формування парламентів на змішаній основі. Член парламенту «за посадою». Норма представництва. Кількісний склад парламентів: специфіка унітарних і федеративних держав. Парламентська опозиція.

Основні моделі парламентаризму: незавершений парламентаризм, парламентське правління, моністичний парламентаризм, дуалістичний парламентаризм, раціоналізований парламентаризм, парламентський міністеріалізм. Парламенти зарубіжних країн. Сучасні моделі і тенденції

парламентаризму. Вестмінстерська парламентська система. Американська (конгресійна) модель. Змішана модель (Німеччина, Франція тощо). Система стримувань та противаг: американський та європейський досвід.

Основні поняття теми:

однопалатні парламенти, бікамералізм, двопалатні парламенти, палати парламенту, незавершений парламентаризм, парламентське правління, моністичний парламентаризм, дуалістичний парламентаризм, раціоналізований парламентаризм, парламентський міністеріалізм.

Тема 3. Внутрішня організація парламентів (2 години)

Офіційна та партійна структура парламенту. Горизонтально-вертикальна структура парламенту. Парламентські фракції (групи, клуби). Принципи формування парламентських фракцій. Парламентські партії. Керівні органи парламенту. Керівні органи палат у різних країнах: одноосібні голови палат, колегіальні керівні органи (президії, постійні комітети), голова парламенту й колегіальний орган. Посада спікер та його функції. Офіційна та неофіційна роль голови парламенту. Постійні комітети (комісії) парламенту. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії. Процедура формування складу постійних і спеціальних комітетів (комісій). Способи формування комітетів: призначення головою палати, обрання на пленарних засіданнях палат, призначення спеціально утвореним комітетом, змішаний спосіб. Питання про порядок заміщення посади голови комітету (комісії). Допоміжний апарат парламенту.

Основні поняття теми:

парламентські фракції, парламентські групи, парламентські клуби, парламентські президії, парламентські комітети, голова парламенту, колегіальний орган, спікер, парламентські комітети, парламентські комісії.

Тема 4. Функції парламенту. Законотворчий процес (2 години)

Парламентські процедури і законотворчий процес. Поняття та зміст законодавчої функції парламентів. Організаційні питання законотворчості. Стадії законотворчості. Порядок внесення законопроекту до парламенту. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Етап обговорення законопроекту на пленарних засіданнях палат і в комітетах (комісіях). Процедура читання законопроекту. Англійська та французька системи розгляду законопроектів. Прийняття закону. Процедурні правила проведення голосування по законопроекту. Проста більшість, кваліфікована більшість. Підписання (санкціонування) закону главою держави. Відносне або відкладальне вето. Процедура подолання вето. Офіційне оприлюднення закону.

Контрольна функція парламенту. Об'єкти парламентського контролю. Моделі парламентського контролю в різних формах правління. Форми контролю. Постійні, спеціальні й слідчі комісії (комітети) як засоби парламентського контролю. Парламентські слухання. Формальне затвердження парламентом звіту про виконання державного бюджету. Рахункові (лічильні) палати парламентів. Установча функція парламенту. Обрання глави держави парламентом. Участь у формуванні уряду. Моделі формування уряду: на парламентських засадах,

позапарламентський спосіб. Участь парламентів у формуванні інших державних органів. Судові (квазісудові) функції парламентів. Процедура імпічменту; право парламентів висувати на розгляд судових органів звинувачення проти вищих посадових осіб; оголошення амністій; право палат парламентів вирішувати спори про правомірність депутатського мандату й законність виборів.

Основні поняття теми:

парламентські процедури, законотворчий процес, суб'єкти законодавчої ініціативи, санкціонування, відносне вето, відкладальне вето, слідчі комісії (комітети), парламентські слухання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II Інститут парламентаризму в Україні

Тема 5. Становлення парламентаризму в Україні (2 години)

Віча Київської Русі. Традиції шляхетського і козацького парламентаризму. Шляхетські сейми Речі Посполитої. Органи народовладдя Війська Запорізького. Козацькі ради. Генеральна Рада. Рада генеральної старшини. Чорна рада. Формування парламентаризму в добу українських визвольних змагань 1917–1920 рр. Центральна Рада і Генеральний Секретаріат. Трудовий конгрес періоду Директорії. Українська Національна Рада ЗУНР. Верховна Рада УРСР. Порядок діяльності та структура Верховної Ради УРСР. Перебудова і зміни в політичній системі. Здобуття незалежності і реформування політичної системи. Перетворення Верховної Ради УРСР на Верховну Раду України. Скликання Верховної Ради України з 1990 по 2019 рр. Поточний склад Верховної Ради України.

Основні поняття теми:

сейм, козацький парламентаризм, старшина, Генеральний Секретаріат, Верховна Рада.

Тема 6. Конституційно-правовий статус, структура і робота Верховної Ради

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. Верховна Рада як єдиний законодавчий орган в Україні. Колегіальність Верховної Ради. Верховна Рада як постійно діючий орган. Загальнодержавний і легітимний характер Верховної Ради. Вибори народних депутатів. Виборчий кодекс України. Пасивне та активне виборче право. Виборча система на виборах народних депутатів. Зміни виборчої системи в Україні. Чергові та позачергові вибори. Етапи виборчого процесу. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради.

Структура Верховної Ради України. Керівні органи. Голова Верховної Ради та його функції. Перший заступник Голови Верховної Ради. Заступник Голови Верховної Ради. Апарат Верховної Ради. Керівник апарату Верховної Ради. Закон України «Про комітети Верховної Ради України». Постійні комітети Верховної Ради, принципи їх формування і повноваження. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії. Парламентські фракції та групи. Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп). Контрольні органи парламенту та Уповноважений з

прав людини. Конституційний склад Верховної Ради. Депутатський корпус. Правовий статус народного депутата України. Депутатський імунітет та індемнітет. Припинення повноважень депутата.

Порядок діяльності Верховної Ради України. Регламент Верховної Ради України. Сесії Верховної Ради. Послідовність розгляду питань на сесіях. Тимчасові президії. Підготовка та розгляд питань на сесіях. Порядок денний. Організація та ведення пленарних засідань. Обговорення питань на пленарних засіданнях. Організація голосування. Рішення Верховної Ради. Формування органів Верховної Ради. Лобізм і лобіювання. Пряме та непряме лобіювання. Особливості лобіювання в Україні.

Основні поняття теми:

Верховна Рада, Виборчий кодекс України, пасивне та активне виборче право, структура Верховної Ради України, голова Верховної Ради, апарат Верховної Ради, постійні комітети Верховної Ради, спеціалізовані комітети (комісії), тимчасові комісії.

Тема 7. Компетенції, повноваження та функції Верховної Ради.

Законотворчий процес в Україні (2 години)

Класифікація парламентів за обсягом компетенції. Компетенції Верховної Ради. Повноваження Верховної Ради у сфері державного будівництва. Повноваження у сфері забезпечення конституційної законності та правопорядку. Кадрові повноваження та повноваження у сфері формування державних органів і контролю за їх діяльністю. Повноваження у сфері зовнішньої політики, забезпечення обороноздатності та національної безпеки України. Повноваження у сфері забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина та встановлення їх правового статусу. Бюджетно-фінансові повноваження. Повноваження в економічній, соціальній, екологічній сферах. Функції Верховної Ради. Законодавча функція; установча (державотворча, організаційна) функція; функція парламентського контролю; координаційна функція; представницька функція, міжнародна функція.

Законотворчий процес. Стадії законодавчого процесу. Право законодавчої ініціативи. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Законопроект. Законодавча пропозиція. Оформлення законопроектів та інших актів. Підготовка законопроекту в парламентських комітетах (комісіях). Розгляд законопроекту на пленарних засіданнях. Перше читання законопроекту. Друге читання законопроекту. Третє читання законопроекту. Експертиза законопроектів. Відкликання законопроектів. Прийняття закону парламентом. Підписання й оприлюднення главою держави прийнятого парламентом закону (промульгація).

Основні поняття теми:

компетенція, промульгація, повноваження Верховної Ради, компетенції Верховної Ради, право законодавчої ініціативи, суб'єкти законодавчої ініціативи.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максималь на кількість балів	Кількість одиниць	Кількість одиниць
Відвідування лекції	1	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	4	4	1	1
Відвідування практичних занять	1	-	-	2	2
Робота на семінарському занятті	10	4	40	1	10
Робота на практичному занятті	10	-	-	2	20
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом		-	78	-	66
Загальний бал		144			
Коефіцієнт		$100/144=0,694$			

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Різновидами самостійної роботи є:

- вивчення лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання за відповідними темами окремих питань з навчальної дисципліни;
- робота з рекомендованою основою і додатковою літературою;
- підготовка доповідей, підготовка до обговорень за відповідними темами на семінарських заняттях;
- індивідуальна та групова робота на практичних заняттях;
- підготовка творчих робіт (реферат, есе, виступ на конференції та ін.);
- систематизація теоретичних та практичних знань перед модульними контрольними роботами.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2.	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3.	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4.	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5.	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

Завдання для самостійної роботи за темами:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Парламентаризм як політичний феномен.	4	5
2	Принцип призначення при формуванні верхніх палат парламентів.	4	5
3	Способи формування комітетів: призначення головою палати, обрання на пленарних засіданнях палат, призначення спеціально утвореним комітетом, змішаний спосіб.	4	5
4	Судові (квазісудові) функції парламентів.	2	5
5	Здобуття незалежності і реформування політичної системи. Перетворення Верховної Ради УРСР на Верховну Раду України.	2	5
6	Особливості лобіювання в Україні.	2	5
7	Підписання й оприлюднення главою держави прийнятого парламентом закону (промульгація).	6	5
	Разом	28	35

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних самостійних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих

завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- а) *Методи усного контролю*: робота в малих групах, інтерактивні презентації, індивідуальний контроль, брифінг, дискусія, розгляд проблемних питань, фронтальне (комбіноване) усне опитування, колоквиум, ігрові ситуації, контрольна співбесіда з проблеми модуля, тренінг, підбір власної бібліотеки, складання тез.
- б) *Методи письмового контролю*: вхідні тести, практикум, контрольна робота, розробка графіків, таблиць, схем, діаграм, презентація особистого проекту, міні-диктант з визначення термінів, контрольна робота, творчі (дослідницькі) завдання, підготовка письмових відповідей на проблемні питання.
- в) *Комп'ютерного (дистанційного) контролю*: мережеве навчання, консультаційного форуму, практичних робіт в асинхронному режимі, навчального проекту (моделювання політичного процесу чи явища) в синхронному режимі, хмарні технології, заняття з представленням знань та умінь моделі кореспондентського навчання, проект з залученням SMART-технологій.
- г) *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 7), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- *Методи письмового контролю*: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю*: тестові програми.
- *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;

- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Парламентаризм як демократичний політичний інститут.
2. Пряма і представницька демократія.
3. Історія становлення світового парламентаризму.
4. Британські концепції парламентаризму.
5. Американські концепції парламентаризму.
6. Ідеї парламентаризму в німецькій філософії.
7. Основні ідеї парламентаризму в українській політичній думці.
8. Структура сучасних парламентів.
9. Однопалатні парламенти.
10. Бікамералізм. Структура двопалатних парламентів.
11. Специфіка бікамералізму в унітарних державах.
12. Порядок формування парламентів. Типи парламентських виборів.
13. Призначення до однопалатного парламенту. Принцип призначення при формуванні верхніх палат парламентів.
14. Формування парламентів на змішаній основі.
15. Кількісний склад парламентів: специфіка унітарних і федеративних держав.
16. Парламентська опозиція.
17. Основні моделі парламентаризму.
18. Вестмінстерська парламентська система.
19. Американська (конгресійна) модель.
20. Змішана модель (Німеччина, Франція тощо).
21. Система стримувань та противаг: американський та європейський досвід.
22. Офіційна та партійна структура парламенту.
23. Парламентські фракції (групи, клуби).
24. Поняття «парламентські партії».
25. Керівні органи парламенту.
26. Посада спікер та його функції.
27. Постійні комітети (комісії) парламенту.
28. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії.
29. Способи формування комітетів.
30. Допоміжний апарат парламенту.
31. Поняття та зміст законодавчої функції парламентів.
32. Стадії законотворчості.
33. Англійська та французька системи розгляду законопроектів.
34. Вето та процедура його подолання.
35. Контрольна функція парламенту. Моделі та форми парламентського контролю.
36. Установча функція парламенту.
37. Моделі формування уряду.

38. Судові (квазісудові) функції парламентів.
39. Процедура імпічменту.
40. Процес та етапи становлення парламентаризму в Україні.
41. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
42. Обрання народних депутатів. Виборчий кодекс України.
43. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради.
44. Структура Верховної Ради України. Керівні органи.
45. Постійні комітети Верховної Ради, принципи їх формування і повноваження.
46. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії.
47. Парламентські фракції та групи. Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп).
48. Контрольні органи парламенту та Уповноважений з прав людини.
49. Конституційний склад Верховної Ради. Депутатський корпус.
50. Правовий статус народного депутата України. Депутатський імунітет та індемнітет.
51. Порядок діяльності Верховної Ради України.
52. Лобізм і лобіювання.
53. Компетенції Верховної Ради.
54. Повноваження Верховної Ради
55. Функції Верховної Ради.
56. Законотворчий процес. Стадії законодавчого процесу.
57. Право законодавчої ініціативи. Суб'єкти законодавчої ініціативи.
58. Підготовка законопроекту в парламентських комітетах (комісіях).
59. Розгляд законопроекту на пленарних засіданнях.
60. Прийняття закону парламентом. Підписання й оприлюднення закону.

6.6 Шкала оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 60 год., з них: лекції – 14 год., семінарські заняття – 10 год., практичні заняття – 4 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 28 год.

Семестр	VI семестр						
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I (78 балів)				Змістовий модуль II (66 балів)		
Теми	1	2	3	4	5	6	7
Лекції (теми, бали)	Т1 (1 бал)	Т2 (1 бал)	Т3 (1 бал)	Т4 (1 бал)	Т5 (1 бал)	Т6 (1 бал)	Т7 (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)+ відвідування семінарів	С1 (10+1 бали)	С2 (10+1 бали)	С3 (10+1 бали)	С4 (10+1+6 али)	С5 (10+1 бали)	ПР6 (10+1 бали)	ПР7 (10+1 бали)
Самостійна робота	Самостійна робота (5 балів)	Самостійна робота (5 балів)	Самостійна робота (5 балів)	Самостійна робота (5 балів)	Самостійна робота (5 балів)	Самостійна робота (5 балів)	Самостійна робота (5 балів)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)				МКР 2 (25 балів)		
Підсумковий контроль	Залік						

8. Рекомендовані джерела

а) основні:

1. Кислий П. Становлення парламентаризму в Україні: на тлі світового досвіду / П.Кислий, Ч. Вайз. К. : Абрис, 2000. 414 с.
2. Павленко Р. Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід. К. : Видавн. дім «КМ Академія», 2002. 252 [3] с.
3. Конституційні засади державотворення і правотворення в Україні: проблеми теорії і практики : зб. наук. ст. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. 250 с.
4. Шляхтун П. П. Парламентаризм: словник-довідник. К. : Парлам. вид-во, 2003. 230 с.
5. Бандурка О. Парламентаризм в країні: становлення і розвиток : монографія / О.Бандурка, Ю. Древаль. Х., 1999. 288 с.
6. Верховна Рада України : інформ. довід. / авт.-упоряд. В. О. Зайчук. К. : Парлам. вид-во, 2006. 254 с.
7. Журавський В. Український парламентаризм на сучасному етапі: теоретико-правовий аспект : монографія. К., 2001. 248 с.
8. Парламентаризм та парламентська діяльність: словник-довідник / уклад. В.А.Гошовська та ін. К. : НАДУ, 2012. 228 с.
9. Цінності, стандарти, компетентність у парламентській діяльності : навч. посіб. / за заг. ред. проф. В.А.Гошовської / Авт. кол. К. : НАДУ, 2016. 193 с. Серія «Бібліотека народного депутата».
10. Реєнт О. Розвиток парламентаризму в Україні. К., 2005. - 125 с. 20.
11. Український парламентаризм: минуле і сучасне / за ред. Ю. Шемшученка. К., 1999. 368 с.

б) додаткові:

1. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2008. 472 с.
2. Шляхтун П. П. Конституційне право України : підручник. К. : Освіта України, 2008. 592 с.
3. Управління суспільним розвитком. Вступ до спеціальності : навч. посіб. / А.М.Михненко, В. Д. Бакуменко, С. О. Кравченко, С. О. Борисевич. К. : Вид-во НАДУ, 2006. 84 с.
4. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм. К. : Юрид. фірма «Салком» ; Юрінком Інтер, 2006. 560 с.
5. Історія держави і права України. Академічний курс. У 2 т. / За ред. В.Я.Тація. К. : Основа, 2003. 420 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник. А - Я / НАН України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; Укр. асоціація політологів ; за ред. Ю. С. Шемшученка та ін. ; упоряд. В. П. Горбатенко. 2-е вид., допов. і переробл. К. : Генеза, 2004. 735 с.

7. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В.Л.Федоренко. [2-ге вид., переробл. та доопрац.]. К. : Правова єдність : Алерта, 2010. 432 с.
8. Каневський О. Розподіл влади в США: історія і сучасність / Севастополь. держ. тех. ун-т. Севастополь, 1999. 28 с.
9. Хімченко О. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства: Навч. посіб. К.: ВД «Професіонал», 2006. 208с.
10. Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посіб. Л.: Тріада плюс, 2004. 528 с.
11. Зельницький А., Удовенко П. Політичні партії і вибори (Довідник партійного працівника). К.: ІУЕП «Гарант квалі». ФКП «НДІСЕП» ВПЦ «Тираж», 2003. 600 с.

в) англомовні:

1. Bäck H., Meier H.E., Persson T. Party size and portfolio payoffs: a study of the mechanism underlying the proportionality relationship in coalition governments. *Journal of Legislative Studies*. 2009. Vol. 15. P. 10–34.
2. Кречмер Г. Фракції, партії в парламенті. К.: Заповіт, 1999. 300 с.
3. Laver, Michael and Schofield, Norman (1990). *Multiparty Government*. Oxford: Oxford University Press. pp. vii+308
4. Müller, Wolfgang C. and Miller, Bernhard. Coalition government and intra-party politics. *ECPR Joint Sessions of Workshops, Workshop 25, Granada, April 2005*. P. 14–19.
5. Müller, Wolfgang C. and Strøm, Kaare (eds.), *Coalition Governments in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2003, 602 pp. 2nd edition 2003.
6. Müller, Wolfgang C.; Jenny, Marcelo; Steininger, Barbara; Dolezal, Martin; Philipp, Wilfried and Preisl-Westphal, Sabine. *Die österreichischen Abgeordneten. Individuelle Präferenzen und politisches Verhalten*. Vienna: Wiener Universitätsverlag, 2001, 571 pp.
7. Strøm, Kaare; Müller, Wolfgang C. and Bergman, Torbjörn (eds.), *Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies*. Oxford: Oxford University Press, 2003, 745 pp.
8. Mair, Peter; Müller, Wolfgang C. and Plasser, Fritz (eds.), *Changes in Electoral Markets: Party Challenges and Party Responses*. London: Sage Publications, 2004, 280 pp.
9. Strøm, Kaare and Swindle, Stephen M. (2002). Strategic Parliamentary Dissolution. *American Political Science Review*, 96: 575–91.
10. Gschwend, Thomas, Johnston, Ron, and Pattie, Charles (2003). Split-Ticket Patterns in Mixed-Member Proportional Election Systems: Estimates and Analyses of Their Spatial Variation at the German Federal Election, 1998. *British Journal of Political Science*, 33: 109–27.